

یادداشت

خط قرمز اهالی میراث

مجتبی گهستونی

فعال میراث فرهنگی و گردشگری

ضوابط عرصه و حریم خط قرمز اهالی میراث فرهنگی است. این ضوابط مانند ناموس میراث فرهنگی در ذهن این اهالی نقش بسته است. صالحی امیری، وزیر وزارت میراث فرهنگی گردشگری صنایع دستی در دفاعیه خود خطاب به نمایندگان موافق و مخالف گفت: اگر به من اعتماد کنید با شما بیشتر همکاری خواهم کرد. او در بخش دیگر سخنان خود با بیان موضوعی که به نوعی تیر خلاص به محوطه‌ها و بناهای تاریخی که عرصه و حریم آنها با تعارض مواجه است، گفت: باید در قضیه تعیین عرصه و حریم تجدید نظر کنیم و نمی‌توان به حریمی پایبند باشیم که ۹۰ درصد نمایندگان از آن راضی نیستند. لازم است به جناب وزیر پیشنهادی میراث فرهنگی گردشگری صنایع دستی یادآور شویم که باستان شناسی کمک می‌کند که اطلاعات ارزشمندی در مورد سکونتگاه‌های انسانی که قرن‌ها پیش وجود داشته‌اند به دست بیاید. باستان شناسی تاریخ فرهنگی مناطق مختلف را روشن می‌کند و به سوالات مختلفی درباره سبک زندگی افرادی که در آن بخش از جهان تحت بررسی باستان شناسی زندگی می‌کردند، پاسخ می‌دهد. تعیین حریم و عرصه آثار تاریخی یا رها جالش و اختلاف نظرهایی را میان دولت و مردم و نمایندگان به وجود آورده است. گاه این اختلاف‌ها با عبور از میراث‌های کهن و گرفتن سهم بیشتر به منظور ساخت و ساز و مابقی موارد عمرانی همراه است. اما چرا برای اهالی میراث فرهنگی تعیین عرصه و حریم اهمیت دارد. چون آثار از گزند آسیب‌ها و تعارض‌های احتمالی دور نگه خواهد داشت. در دولت سیزدهم در اقدامی تفویض اختیار تعیین حریم و عرصه آثار تاریخی و فرهنگی به ادارات کل در استان‌ها ابلاغ شد و بیم آن می‌رفت که محوطه‌ها به واسطه انواع پروژه‌های عمرانی دستخوش تعرض شوند که در برخی موارد همین اتفاق هم افتاد وقتی جناب صالحی امیری از موضوع تعیین عرصه و حریم که موضوعی درون سازمانی است به نفع داتئع نمایندگان سخن می‌گوید یا بشان به درک کارشناسی شده‌تری از میراث فرهنگی نرسیده و یا اقتدار از اهمیت آن گاه شده که فکر می‌کند می‌تواند بان آن برای کسب رای نمایندگان لابی‌گری کند. البته تمام استان‌ها به خوبی از زمان بر بودن فرآیند تعیین حریم و عرصه‌ها آگاهی دارند ولی از آنجا که در تأمین برخی منافع به کار می‌آید تقریباً هیچ استانی مخالف گذاری منافع تعیین عرصه و حریم نیست به قول برخی کارشناسان تعیین عرصه و حریم مانند یک تیغ دو لبه است و نمی‌توان انتظار داشت که در ۳۱ استان کشور این اختیار موجب خطا نشود چون ممکن است در برخی مناطق فشار سازمان‌ها و نهادها به گونه‌ای باشد که روی این تصمیم‌گیری‌ها تأثیر بگذارد. در چنین شرایطی وقتی وزیر پیشنهادی از کوچک شدن حریم سخن می‌گوید ته دل دوستداران میراث فرهنگی را خالی می‌کند. وعده وزیر پیشنهادی برای کوچک کردن عرصه و حریم محوطه‌های تاریخی بیم‌ان‌را از آنجایی بیشتر می‌کند که برخی استان‌ها ممکن است با این چراغ سبز، عرصه و حریم را چندان به نظرات کارشناسی گره زنند و محدودی‌های کمتر از مقدار واقعی به عنوان حریم با عرصه تعیین کنند. بخش از کیسه عرصه و حریم میراث فرهنگی موجب بالا رفتن حجم تخلفات و ایجاد رانت‌های متعدد شده. آ‌کاش جناب صالحی امیری به این مسأله توجه کارشناسی‌تری می‌کردند که موضوع تعیین عرصه و حریم حساس و پیچیده است و بار حقوقی دارد و نیازمند توان فنی و کارشناسی است.

نکته

واعظی: توزیع شبانه اثر معکوس داشت

اکثریت کابینه پیشنهادی پزشک‌یان، بالای ۴۰ رأی اعتماد از نمایندگان مجلس دریافت کردند، رایی که نشان می‌دهد برخی چهره‌های مخالف دولت هم در لحظه آخر رأی خود را تغییر داده‌اند. محمود واعظی، عضو کابینه دولت دوازدهم به آن اشاره می‌کند. وی افزود: به هر حال در آدها همه افرادی که از ترکیب، تفکرات و تعلقات جناحی مجلس فعلی شناخت کامل داشتند، انتظار می‌رفت که نمایندگان مجلس دوازدهم در جریان اعطای رأی اعتماد، رادیکال‌تر از این عمل کنند، اما مشی وفاقی و تعامل سازنده‌ای که از سوی دکتر پزشک‌یان هم در ارتباط با حضورهای سرزده در صحن علنی مجلس و هم تعامل چهره به چهره با نمایندگان و حتی تعامل مثبت باوزرا انجام گرفت، توانست فضای سنگین صحن را تا طیف و به سمت مثبت اندیشی و همبستگی ملی و تعامل سازنده میان دوقوه مقننه و مجریه هدایت کند. وی در ارتباط با توزیع شب‌نامه در مجلس گفت: به نظر بنده، شب‌نامه‌ها اثر عکس داشتند. همان طور که در جریان مناظره‌ها هر فردی که بد اخلاقی کرد و به دنبال تخریب افراد و جریان‌ها بود، شدیداً متضرر شد. افکار عمومی جامعه آگاه و فهیم ایرانی قدرت بالا و فاختری در تجزیه و تحلیل اخبار و اطلاعات دارند و هرگونه تخریب بی‌اساس و پایه و دروغ‌پردازی را بسیار دقیق از هم تمیز می‌دهند.

نیز مواجه شد. در نهایت نیز صالحی امیری با ۱۶۸ رأی به عنوان وزیر گردشگری دولت چهاردهم انتخاب شد.

چالش‌های پیش روی صالحی امیری در وزارت گردشگری

سازمانی که از سال ۱۳۸۵ با ادغام چند سازمان و زیرمجموعه وزارتخانه‌های مختلف تشکیل شده بود، در دولت دوازدهم و در سال ۱۳۹۸ به وزارتخانه تبدیل شد. علی‌اصغر مونس‌ان که تا پیش از تشکیل این وزارتخانه، آخرین رئیس سازمان میراث فرهنگی بود، لقب نخستین وزیر رانیز به خود گرفت و تا سال ۱۴۰۰ این مسئولیت را بر عهده داشت. او با آغاز به کار دولت سیزدهم جای خود را به سید عزت‌ا... ضرغامی داد. حالا که او با پایان زود هنگام دولت پیشین باید سکان هدایت وزارتخانه میراث فرهنگی را به صالحی امیری بسپارد با مشکلات زیادی مواجه است.

در حوزه صنایع دستی و حتی محصولی ایرانی که شهرت جهانی دارد، یعنی فرش اوضاع خوب نیست. محصولاتی که می‌توانند هم نماد فرهنگی ایران باشند و هم درآمد ارزی نصیب کشور کنند، این روزها بازار داخلی و خارجی مناسبی ندارند. بخشی از مسأله به چالش‌های اقتصادی و درآمد مردم در داخل و بخشی نیز به تحریم‌های بین‌المللی بازمی‌گردد. هم‌زمان بی‌توجهی به نیازهای بازار و نوآوری در طراحی و تولید محصولات، باعث کاهش تقاضا و رقابت‌پذیری این صنعت شده است. همچنین تولیدکنندگان صنایع دستی در بسیاری از استان‌ها با مشکل بسته‌بندی مواجه هستند که این موضوع گاه منجر به عدم استقبال خریداران می‌شود.

کمبود آگاهی عمومی و ناآگاهی مردم و مسئولان نسبت به اهمیت میراث فرهنگی و ضرورت حفاظت از آنها، یکی دیگر از چالش‌های اصلی این حوزه محسوب می‌شود. کشور با کمبود بودجه برای حفاظت و مرمت آثار تاریخی و فرهنگی خود مواجه است. از سوی دیگر تخریب و تغییر کاربری آثار تاریخی نیز شرایط را سخت‌تر کرده است و برخی از آثار تاریخی نیز به دلیل توسعه شهری و نبود نظارت کافی، تخریب می‌شوند یا تغییر کاربری می‌دهند.

تخریم‌های بین‌المللی در حوزه تکنولوژی، حمل‌ونقل و مرادوات همچنین توصیه وزارت خارجه بسیاری از کشورهای غربی و برخی کشورهای آسیایی به سفر نکردن به ایران از دیگر چالش‌های این حوزه است. به اضافه اینکه ضعف آموزش و خروج نیروی انسانی متخصص صنعت گردشگری در سال‌هایی که بحران‌های متعدد اجتماعی و سیاسی و بهداشتی دام‌گیر صنعت گردشگری بوده، تصویر بین‌المللی مخدوش شده از چالش‌های جدی حوزه گردشگری است. خارج شدن سفر از سبد خانوارها به دلیل مشکلات اقتصادی مردم و تعطیلی یا غیراقتصادی بودن بوم‌گردی‌ها به دلیل فقدان گردشگران ورودی و کاهش اقامت گردشگران داخلی در اقامتگاه‌های مجاز از دیگر چالش‌های جدی وزیر انتخابی خواهد بود. همچنین مهاجرت رها نمایان گردشگری، جایگاه و رتبه پایین ایران در بازارهای بین‌المللی سفر و بودجه ناچیز تبلیغات گردشگری از دیگر چالش‌های این حوزه در سطح ملی به شمار می‌آید.

در تگاهی کلی کمبود بودجه، کاهش چشمگیر آمار گردشگران داخلی و خارجی و نبود زیرساخت‌های لازم و متناسب با ظرفیت‌ها، سوداگری‌ها، طرح‌های غیرکارشناسی و کاوش‌های غیرقانونی که در حوزه میراث فرهنگی رواج دارد و روند طولانی و پریچ وخم دریافت مجوزهای گردشگری از چالش‌های مهمی است که در سطح ملی و استانی نیش روی این وزارتخانه قرار دارد. در عین حال، سرمایه‌گذاری‌هایی نیز برای ساخت تاسیسات گردشگری در استان‌های مختلف انجام شده که سرمایه‌گذاران تو جهیات اقتصادی و ظرفیت گردشگری منطقه را در نظر نگرفته‌اند یا شرایط در طول اجرای پروژه تغییر کرده است و در نتیجه، اکنون با بحران درآمد مواجه‌اند. با این اوصاف صالحی امیری کام در مسیر سختی گذاشته است.

و پس از برکناری علی جنتی به عنوان وزیر فرهنگ و ارشاد دوباره به عنوان وزیر ارشاد به مجلس معرفی شد که در نهایت توانست وزیر ارشاد شود. تأثیرگذاری صالحی امیری اما در پشت پرده دولت روحانی و جایی بود که وی تئوریسیون فرهنگی حلقه نیاوران بود که از نظر فکری دولت حسن روحانی را حمایت می‌کرد. وی همچنین یکی از اعضای کلیدی کارگروهی بود که وزرای دولت حسن روحانی را انتخاب می‌کردند.

ورزش و امور جوانان رأی اعتماد ندادند و صالحی امیری از مجموع ۲۶۱ رأی مأخوذه نمایندگان، با ۱۰۷ رأی موافق و ۱۴۱ رأی مخالف و ۱۳ رأی ممتنع موفق نشد رأی اعتماد مجلس را به دست آورد و از راهبایی به کابینه یازدهم بازماند. با این وجود سیدرضا صالحی امیری پس از کناره‌گیری علی جنتی در ۲ آبان ۱۳۹۵ طی نامه‌ای به رئیس مجلس از سوی رئیس جمهوری به عنوان وزیر پیشنهادی فرهنگ و ارشاد اسلامی جهت کسب رأی اعتماد از مجلس شورای اسلامی معرفی شد. در جلسه رأی اعتماد مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۱ آبان ماه سال ۱۳۹۵، رضا صالحی امیری توانست با ۱۸۰ رأی موافق، ۸۹ رأی مخالف و ۶ رأی ممتنع به سمت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزیده شود.

ارسال نامه برای بخش ربنای شجریان

چند روز پس از اعلام نتایج انتخابات ریاست جمهوری دوازدهم و اعلام پیروزی مجدد حسن روحانی، صالحی امیری به عنوان وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در حاشیه نشست کابینه نامه‌ای را به عبدالعلی علی‌عسکری، رئیس وقت صدا و سیما داد و در آن خواستار بخش‌بندی مناجات ربنای محمد رضا شجریان در ایام ماه مبارک رمضان شد. قبلاً حسن روحانی در اولین مناظره انتخاباتی همان سال، به عدم بخش مناجات مزبور در تلویزیون اعتراض کرده بود.

بخش‌بندی نامه علیه صالحی امیری در صحن علنی مجلس جلسه بررسی صلاحیت صالحی امیری برای وزارت گردشگری برحاشیه‌ترین جلسه مجلس بود. جایی که مالک شریعتی، نماینده منتسب به جبهه پایداری بدون اجازه هیأت رئیسه اقدام به بخش‌بندی نامه علیه وزیر پیشنهادی پزشک‌یان کرد. توزیع شبه‌نامه علیه صالحی امیری توسط برخی نمایندگان مجلس با واکنش تند قالیباف مواجه شد و رئیس مجلس این اتفاق را خلاف قانون دانست. قالیباف ابتدا اسم مالک شریعتی از یاران سعید جلیلی در مجلس به عنوان عامل بخش‌بندی نامه را نیاورد، اما وقتی خود این نماینده مجلس صدایش درآمد، قالیباف اسم مالک شریعتی از عناصر نزدیک به سعید جلیلی را پشت‌تربییون آورد. صالحی امیری همچنین در جلسه دفاع از خود از عذرخواهی امتناع کرد و خطاب به نمایندگان گفت: «من عذرخواهی نمی‌کنم؛ چیزی را که نگفتم‌ام از من می‌خواهید عذرخواهی کنم؟ من به جرم نکرده اعتراف نمی‌کنم. دروغ گفتید که من بازداشت شده‌ام؛ من یک روز بازداشت نشده‌ام. مرا نهاد‌های امنیتی تأیید کردند. مقامات سپاه هم تأیید کردند، چون هیچ‌گونه اتهامی متوجه من نبود. هم وزیر اطلاعات و هم نهاد سپاه گفتند صلاحیت من را تأیید کردند؛ وزیر اطلاعات اینجانبان نشسته می‌گوید تأیید کردیم دوستی کنارش نشسته می‌گوید نه. اظهاراتی که با واکنش‌های مثبتی در بین افکار عمومی جامعه

آرمان ملی- احسان انصاری: بدون تردید یکی از اعضای کلیدی کابینه مسعود پزشک‌یان وزیر گردشگری خواهد بود. جایی که رضا صالحی امیری با تجربه چند دهه مدیریت در سمت‌های مختلف توانست رأی اعتماد را از نمایندگان مجلس شورای اسلامی بگیرد. صالحی امیری از جمله مهره‌های کلیدی دولت حسن روحانی نیز به شمار می‌رفت که در سال ۹۲ به عنوان وزیر ورزش و جوانان به مجلس معرفی شد، اما نتوانست از مجلس رأی اعتماد بگیرد اما وی در دولت دوم

را نشان می‌داد. گویی «تکنوکرات‌ها جایگزین چپ‌های اسلامی» شده بودند و برای خود دورنمایی روشن را متصور بودند. دورنمایی که در سال ۹۲ به ثمر نشست و پس از ۷۶ نام دومین رئیس جمهور هم از این مرکز سر بیرون آورد. صالحی امیری در این زمینه نقش مهمی داشت و به عنوان یکی از اعضای کلیدی این حلقه به شمار می‌رفت.

صالحی امیری یا برادر فلاح در وزارت اطلاعات

رضا صالحی امیری با نام مستعار «برادر فلاح» معاون ویژه وزارت اطلاعات در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ خورشیدی بود. صالحی امیری در سال‌های بعد در مشاغل همچون رئیس کمیته اجتماعی شورای عالی امنیت ملی، عضو هیأت رئیسه مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، معاون بررسی‌های استراتژیک، عضو هیأت امنای مؤسسه مطالعات راهبردی، مشاور رئیس‌جمهور در دولت سید محمد خاتمی و... فعالیت کرد. وی در یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری معاون فرهنگی ستاد حسن روحانی بود و نماینده فرهنگی او در بحث‌ها و مناظرات انتخاباتی محسوب می‌شد و به تئیین نگرش‌های روحانی در زمینه فرهنگ می‌پرداخت. برخی بر این عقیده بودند که صالحی امیری از ابتدای کار و قبل از اعلام کاندیداتوری روحانی برای انتخابات یازدهم

ریاست جمهوری به عنوان یکی از یاران نزدیک وی درآمدن روحانی به صحنه انتخابات نقش ویژه‌ای ایفا کرده بود. بعد از اعلام کاندیداتوری حسن روحانی در انتخابات یازدهم ریاست جمهوری، صالحی امیری به عنوان معاون فرهنگی ستاد وی منصوب شد و با حضور در برنامه زنده تریاکه در تاریخ ۸ خرداد ماه سال ۱۳۹۲ از رسانه ملی بخش شد. به نمایندگی از حسن روحانی، در حضور سه تن از نمایندگان دیگر کاندیداها، به تشریح برنامه‌های دولت تدبیر و امید در خصوص نظام آموزش و پرورش و همچنین نظام آموزش عالی پرداخت.

ناکام در ورود به کابینه اول روحانی

پس از اینکه سلطانی فر، وزیر پیشنهادی روحانی برای تصدی وزارت ورزش نتوانست رأی اعتماد نمایندگان مجلس را کسب نماید؛ در ۲۶ مرداد ۱۳۹۲، روحانی طی حکمی سید رضا صالحی امیری را به عنوان سرپرست وزارت ورزش و جوانان منصوب کرد. شامگاه شنبه ۲۷ مهر ۱۳۹۲ بود که روحانی طی نامه‌ای به علی لاریجانی رئیس مجلس نهم، سه وزیر پیشنهادی علوم، ورزش و آموزش و پرورش را به مجلس معرفی کرد. در جلسه علنی مجلس که در تاریخ ۵ آبان ۹۲ به منظور بررسی صلاحیت سه وزیر باقی‌مانده از کابینه یازدهم تشکیل شده بود بعد از استماع نظرات موافقان و مخالفان و نیز دفاعیات وزیران پیشنهادی، نمایندگان مجلس نهم به رضا صالحی امیری وزیر پیشنهادی دولت برای تصدی وزارت

پرونده «آرمان ملی» برای وزیر جدید گردشگری؛

صالحی امیری

از حلقه نیاوران تا صندلی وزارت

چالش‌های پیش روی برادر فلاح

چهره گفتمان ساز سکاندار میراث

از تئوریسین فرهنگی حلقه نیاوران تا صندلی وزارت

از حلقه کیان تا حلقه نیاوران

اعضای حلقه کیان در اواخر دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰ اگرچه تماماً دارای یک گرایش خاص نبودند، اما عمدتاً خود را به روشنفکری دینی و جناح چپ جمهوری اسلامی منتسب می‌دانستند. پایگاه اصلی انتشار آثار این گروه ابتدا در کیهان فرهنگی و سپس در کیان بود. با ظهور جنبش دوم خرداد، حلقه کیان سیاسی‌تر و گسترده‌تر شد به طوری که تعداد افراد منتسب به آن به بیش از ۱۰۰۰ نفر رسید. از نشریاتی مانند جامعه، صبح امروز و راه نوبه عنوان نشریات خارج شده از دل این حلقه نام می‌برند. افراد حلقه کیان در آغاز تماماً دارای یک گرایش خاص نبودند برخی از آنها همچون حجاریان، علوی تبار، گنجی و باقی در دوره‌های معینی مربوط و وابسته به نهاد‌های جمهوری اسلامی نبودند. از نظر فکری گرایش اصلی این افراد چپ‌گرایی بود و نقش آنها در تسخیر سفارت آمریکا بیشتر از دیگران بود. اعضای حلقه کیان که ترکیبی از لیبرال‌ها و چپ‌گرایان بودند هر هفته چهارشنبه‌ها در منزل یکی از اعضا دور هم جمع شده و به بحث‌های معرفت‌شناختی و فلسفی می‌پرداختند.

در واقع چپ‌های اسلامی آن زمان توسعه سیاسی را مبنای کار قرار داده بودند و ریشه‌های فکری خود را بر پایه نظریات دکتر حسین بشیریه بنیان نهادند. بعداً هم از این مجموعه حلقه کیانی شکل گرفت که در سال ۲۴ در اعتراض به تهدید شدن عبدالکریم سروش نامه‌ای به اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس‌جمهور وقت نوشتند و اعلام مخالفت خود با جریان حاکم ریاست جمهوری را علنی‌تر کردند. در همین حلقه بذر گفتمان اصلاحات شکل داده شد.

نطفه دوم خرداد، در مرکز تحقیقات استراتژیک بسته شد آنجا که «سعید حجاریان، مصطفی تاج‌زاده، عباس عبدی، بهزاد نبوی، محسن آرمن و همفکرانشان» آن را اداره می‌کردند و روزنامه سلام نماد بیرونی تفکرات آنها شده بود و رئیس آن یعنی موسوی خوئینی‌ها نماد مخالفت با وضع موجود و اکبر هاشمی رفسنجانی نام گرفت.

مخالفین اما هم‌زمان با انتقال حلقه کیانی‌ها، سنگر قبلی را فتح کرده بودند و حسن روحانی با حمایت اکبر هاشمی رفسنجانی از سال ۱۳۷۱ شروع به تغییر شاگله مرکز تحقیقات استراتژیک کرد.

«محمد نهاوندیان، محمود واعظی، نوبخت، حسین موسویان، مرتضی بانک، علی ربیعی و صالحی امیری» کسانی بودند که جا پای چپ‌ها می‌گذاشتند و نظریات محمود سریع القلم جایگزین تئوری‌های حسین بشیریه می‌شد. سریع القلمی که ارتباط نزدیکی با حسن روحانی داشت.

در واقع آمدن روحانی به جای خوئینی‌ها نه تغییر یک فرد که تغییر یک گفتمان بود که در یکی سیاست اولویت بود و در دیگری اقتصاد و تقدم و تاخر این دو یک فاصله ۱۸۰ درجه‌ای

نطفه دوم خرداد، در مرکز تحقیقات استراتژیک بسته شد آنجا که «سعید حجاریان، مصطفی تاج‌زاده، عباس عبدی، بهزاد نبوی، محسن آرمن و همفکرانشان» آن را اداره می‌کردند و روزنامه سلام نماد بیرونی تفکرات آنها شده بود و رئیس آن یعنی موسوی خوئینی‌ها نماد مخالفت با وضع موجود و اکبر هاشمی رفسنجانی نام گرفت.

